

Röster från
studieförbundens
e-demokratiprojekt
i Stockholm
och Kalmar län

FOLKBILDNING

MÖTEN SOM UTVECKLAR SVERIGE

”Datorer är inget för mig säger min man”

Monika Norman är projektledare för Arbetarnas Bildningsförbunds och Vuxenskolans projekt E-demokrati och hon har dessutom lett datacirklar i projektet. När hon ska lotsa in noviser i datavärlden är första ledet i hennes arbetsmetod att väcka nyfikenheten och att avdramatisera datorn. ”Alla kan lära säger jag, det är inte svårare än att lära sig telefonen”. Men trots den inställningen tycker många cirkeldeltagare att datorn är ”farlig”, ”jätteläskig” och att lära sig hantera den verkar ”jättesvårt”. Därför kopplar Monika alltid undervisningen till deltagarnas intressen, i projektets cirklar med äldre kvinnor var matrecept en bra ingång.

Monika definierar bristande datakunskaper som ett handikapp. De som inte kan använda en dator riskerar att bli utanför: missar samhällsinformation, kan inte använda nyttiga tjänster på internet och blir bortgjord på jobbet. I nästan alla jobb måste man åtminstone kunna sätta på en dator och läsa information och kanske svara på meddelanden. ”Själva tekniken behöver man inte kunna så mycket om, det kan bara verka skrämmande” säger Monika. Hon brukar jämföra med de gamla vanliga kommunikationsverktygen: ”använda telefon och skriva ett brev och lägga det på postlådan. Det kan ju alla”.

Målgruppen för ABF:s del i projektet var omotiverade och av datorer ointresserade kvinnor från LO-kollektivet. Ett antal personer identifierades med hjälp av de fackliga organisationerna och bjöds in till en informationsträff i ABF:s datasal. Etthundra personer kom. Sedan anmälde sig femtio kvinnor till de två studiecirkelarna. Deltagarna var alla äldre än femtio år och jobbade i sjukvården, hemtjänsten och i storkök. Nästan alla hade dator hemma, men de berättade för Monika att män och barn sa att det var så svårt att hantera en dator så det var inget för mamma. Och eftersom det aldrig fanns någon tid och plats för mamma vid datorn så blev det ju aldrig av att hon lärde sig. Familjestrukturer och maktförhållanden avspeglas också i datorkompetensen, eller snarare i brist på den kompetensen. På jobbet hade cirkeldeltagarna inga egna datorer och arbetsgivarna hade aldrig erbjudit de här kvinnorna några datautbildningar. ”Inte underligt att uppfattningen hos en del kvinnor blir att de ifrågasätter vad de ska ha datorn till”, summerar Monika.

Målet för studiecirkelarna var att deltagarna skulle lära sig mejla och surfa på internet. Och trots den knappa studietiden, sammanlagt sex timmar vid två helgtillfällen, lyckade alla uppnå målet. Samtliga deltagare vill dessutom fortsätta och lära sig mer om datorer, men där var ekonomin ett hinder. De hade helt enkelt inte råd att betala för sina kurser.

Monika anser att samhället måste ta ett ansvar för dem som hamnat i den digitala klyftan och inte fått datautbildning vare sig på jobbet eller i skolan. Många av dem är äldre och arbetar i lågt betalda yrken. Projektet E-demokrati visar att det går att med ganska små ekonomiska resurser ge människor grundläggande datakunskaper. Monika tycker att det var positivt att två studieförbund samarbetade i projektet tillsammans med Folkbildningsförbundet.

FOTO och TEXT: Marie Sälmark

Datorer ett måste i modern folkbildning

Sven-Åke Johansson är ordförande i Länsbildningsförbundet i Kalmar län och ekonomiansvarig för Arbetarnas Bildningsförbund Östra Småland/Öland. Han har ett långt och troget förhållande till datorer som inleddes med programmerarutbildning 1971 och ”senare jobbade jag med Luxors ABC-80 burkar på kontoret”.

Datacirklar för intresserade har ABF arrangerat i drygt 20 år och Sven-Åke minns hur datasalarna såg ut i mitten av 1980-talet. Barnens krav satte fart på dataintresset i många familjer och speldatorn Commodore var den första datorn i många svenska hem. I och med hemdatorpaketen på 90-talet ökade trycket på cirklarna. ”Nu försöker vi nå den grupp som inte hängt med, en del äldre, vissa som inte har haft råd och så de som står utanför arbetsmarknad och föreningsliv”.

Det var viktigt för projektet ”Digital delaktighet i Kalmar län” att börja i rätt ände. Om tveksamma medborgare skulle lockas in i datavärlden måste studieförbunden föregå med gott exempel. I början diskuterades hur och var insatserna borde göras. Projektgruppen kom fram till att det förstas var inom de egna leden och att det inte bara var i de traditionella datacirklarna som datorn skulle användas. ”Vi såg ju att det gällde också till exempel cirklarna om matlagning, vävning eller Italien. I alla cirklar kan ledarna ha nytta av att hämta information på nätet”, säger Sven-Åke.

Efter en enkät inom studieförbunden angående kunskap om och intresse för datorer beslutade projektgruppen att uppgradera i sina egna kretsar med en satsning både på att höja kompetensen hos cirkelledarna och att investera i ny teknisk utrustning.

Sven-Åke jämför dem som hamnat i den digitala klyftan med människor som inte kan läsa. ”De skäms, de försöker dölja att de inte kan, för det går inte att hänga med längre om man inte är daktunnig”. Han pekar på den brytpunkt i samhällsutvecklingen som vi kommer till snart, när det gamla systemet där datorer inte var ett måste inte längre fungerar. Det kan handla om att betala räkningar manuellt, att kunna ringa och boka biljetter att läsa information i en broschyr. ”De människor som då inte vågar trycka på dataknappen, dem kommer ingen att bry sig om”, spår Sven-Åke. Skulle vi i Sverige kunna acceptera en sådan utveckling, nej det tror han ändå inte. ”Det är samhällets ansvar att hjälpa till med finansieringen av datakurserna för de grupper som annars riskerar att hamna utanför”.

Under projektet har studieförbunden i Kalmar län investerat i teknik och kunskap för att kunna genomföra digitala möten. Och det är Sven-Åke mycket nöjd med. Han är dessutom övertygad om att samarbetet mellan studieförbunden, regionförbundet och biblioteken kommer att fortsätta efter projektet.

FOTO och TEXT : Marie Sälmark

Webbmöten sparar tid, pengar och förbättrar miljön

Christer Bergqvist är självlärd på datorer och användare sedan slutet av 1980-talet. Han arbetar på Regionförbundet i Kalmar län, är ansvarig för regionbiblioteket och arbetsområdet vuxnas lärande, dessutom sitter han i Länsbildningsförbundets styrelse. Tidigare har samarbetet mellan Regionförbundet och Länsbildningsförbundet inte varit särskilt aktivt, men i och med projektet ”Digital delaktighet i Kalmar län” har det tagit fart och utgör nu en modell för hur organisationerna ska samarbeta också i andra frågor.

Biblioteken och studieförbunden kommer att fortsätta sitt gemensamma arbete för att öka den digitala delaktigheten bland medborgarna. Ett digitalt utbildningsmaterial för cirkelledare har utarbetats och biblioteken ska utbilda studiebibliotekarier som ska medverka på cirkelledarträffar och introducera det digitala studiematerialet. Sedan kan cirkelledarna ta med sig sina grupper till biblioteket som erbjuder medborgarna många möjligheter till både nytta och nöje via den digitala tekniken. Utbildningsmaterialet ska inspirera cirkelledarna att använda datorn i undervisningen, till exempel att lotsa vävcirkeln in i ”communities” där vävning diskuteras eller ta del av vad som bloggarna skriver om i aktuella frågor.

Christer var inte förvånad när projektets inledande enkät visade att cirkelledarnas del i den digitala klyftan motsvarar genomsnittssvenskens, men han överraskades av att ganska många dessutom svarade att de inte var intresserade av att använda datorn. Från början hade många cirkelledare knappt tillgång till datorer i cirklarna, men nu har studieförbunden börjat skaffa bärbara datorer. En uppföljande enkät om ett par år vore intressant, tycker Christer, den skulle visa hur datorn tagit sig in i studiecirklarna.

Förutom alla utbildningsinsatser för personal, förtroendevalda och cirkelledare inom studieförbunden har folkbildningen i Kalmar län också tagit ett stort kliv in i den digitaliserade världen genom att satsa på webbmöten. Dagen efter intervjun ska Länsbildningsförbundets styrelse ha sitt första webbmöte. Christer blev positivt överraskad när samtliga studieförbund i länet köpte in den programvara som behövs. ”Imorgon måste det fungera till etthundra procent” säger han och berättar att han fixat teknisk back up för säkerhets skull. Själv åker han numer som mest ut på ett möte i länet i veckan. Tidigare satt han i timmar på tåget: ”webb-möten sparar fruktansvärt mycket tid, det blir billigare och bättre för miljön”.

Tydliga resultat av projektet är satsningen på webbmöten inom studieförbunden, det ökade samarbetet mellan studieförbunden och biblioteken och förstås att alla inblandade förstår sitt ansvar för att öka den digitala delaktigheten i samhället. På frågan om något borde gjorts annorlunda svarar han att kanske borde projektet koncentrerats mer och arbetat med några studieförbund och några kommuner och inte med alla. ”Vissa i projektgruppen hade svårt att närvara på våra möten och då blir det lite tungrott”, säger han och minns alla tidiga morgonmöten med projektledaren.

TEXT: Marie Sälmark

Förenkla och väcka intresse – Åsas recept för datakunskap

Åsa Petersson, som är projektledare för projektet Digital delaktighet i Kalmar län, har arbetat med it-tillgänglighet i många år. Hon brinner för frågorna och förskräcks över att så många som tjugo procent av svenskarna fortfarande befinner sig i den digitala klyftan. Fast hon pratar hellre om att vara digitalt delaktig. ”Vem vill bli beskriven som att man befinner sig i en klyfta”, undrar hon retoriskt och berättar om damen på flyget mellan Kalmar och Stockholm som tyckte det var fantastiskt att runt 80 procent av svenskarna är datoranvändare. Åsa säger att ”e-demokrati uppnår vi när alla medborgare är digitalt delaktiga”. Och digitalt delaktig är man när man kan ta del av samhällsinformationen på internet, använda sig av nätets tjänster till exempel internetbanken och när man kan använda datorn för att påverka och göra sin röst hörd.

Att projektet i Kalmar beslutade satsa på att utbilda de egna leden inom folkbildningen tycker Åsa var helt naturligt. De som arbetar inom folkbildningen måste vara digitalt kompetenta och intresserade för att sedan i sin tur kunna sprida vidare kunskaperna till cirkeldeltagarna. Några studieförbund gick vidare och erbjöd studiecirklar också direkt till deltagare. Men i första hand koncentrerades projektet kring studieförbundens personal, förtroendevalda och cirkelledarna. Av dem svarade 12 procent i en enkät att de aldrig använde datorer och 17 procent svarade att de var ointresserade eller likgiltiga inför datorer. Det resultatet ville projektgruppen förändra.

Rädslan är en svår motståndare. De som är nybörjare säger “tänk om det händer något när jag trycker på knappen, varför gör den (datorn) så, oj, vad är det som händer nu”? Då säger Åsa att hon inte heller vet vad som händer och så tar hon liknelsen med bilen: ”När jag växlar vet jag att jag måste frikoppla och använda växelspaken, jag vet att bilen fungerar, men jag vet inte exakt hur, samma sak är det att trycka på en knapp på datorn”.

Om stat och kommun omvandlar samhället – till exempel lägger ner posten, och informerar medborgarna via internet och kräver att medborgarna ska vara datoriserade - så har staten och kommunen ett ansvar för att uppgradera medborgarna in i it-samhället, menar Åsa. De som inte utbildas i skolan eller på jobbet måste få stöd och möjlighet att bilda sig via förslagsvis folkbildningen, som i sin tur behöver ekonomiska resurser för att utföra det uppdraget.

Vid en utbildningsdag för förtroendevalda inom studieförbunden var det en man som definitivt inte var intresserad av datorer, han var negativ och ville inte lära sig. Under kaffepausen berättade han om barn och barnbarn bosatta utomlands som hade varit och hälsat på, hur roligt det hade varit och hur tråkigt det var att de nu inte skulle träffas på minst ett halvår.

Snabbt undrade Åsa om han inte skulle skaffa dator med webbkamera.

forts. -->

Då kunde han ju umgås med barnbarnet dagligen. Intresset väcktes hos den mannen. ”Jag vänder på det gamla ordspråket och bygger huset från taket och inte från grunden”, säger Åsa och skrattar. Hon menar att det gäller att skapa intresse och visa på nyttan med datorn och inte börja prata om tekniken.

Ett år, många möten, studiecirklar och inspirationsseminarier senare konstaterar Åsa att hon är nöjd med projektresultatet. Kunskapen om den digitala klyftan har nått ut, många som varit tveksamma till den nya tekniken har nu förstått möjligheterna, webbmöten introduceras på bred front inom hela folkbildningen i Kalmar län och fler och fler studiecirklar använder datorn som hjälpmedel. Fast en fortsättning på projektet behövs förstås.

Kontakterna med och hjälp och stöd från Folkbildningsförbundet uppskattar Åsa. ”De var ett bra bollplank och informationsbärare. Medverkan av Folkbildningsförbundet ger tyngd, spridning av frågorna och för upp dem till den politiska nivån”.

FOTO och TEXT: Marie Sälmark

”Roligt att omvända de som är mest negativa till datorer”

Stig Hansson är pensionär, mångårig cirkelledare hos Studieförbundet Vuxenskolan och nu senast engagerad i E-demokratiprojektet i Stockholm. Han har sysslat med utbildning under stora delar av sitt yrkesverksamma liv och tycker fortfarande att det är roligt och inspirerande att lära ut. ”Det är tacksamt när man kan lirka med de mest vettskrämda cirkeldeltagarna och få dem intresserade och inte tycka att datorn är farlig”.

Visst förstår han varför vissa människor är negativa, ja till och med rädda för datorn. ”De är rädda för att datorn ska gå sönder om de trycker på fel knapp. Men då säger jag alltid att det inte är deras fel om datorn skulle gå sönder, det är konstruktörens”.

Två cirkclar ledde han i projektet med nästan uteslutande deltagare som inte var särskilt duktiga på svenska. Det var svårt erkänner Stig. ”Kommunikationen var knepig. Jag vet inte hur mycket de egentligen förstod av vad jag sa”. Han tyckte inte att engelska var ett alternativ, eftersom många deltagare inte talade engelska heller. Det hade varit bättre med cirkelledare som behärskade arabiska och ryska. Vissa deltagare gjorde definitivt framsteg, till exempel en pensionerad dam som hade varit dansös och som via nätet kunde hitta många intressanta hemsidor om dans.

Han vet i alla fall att cirkeldeltagarna lärde sig att gå in på internet och läsa dagstidningar från sina respektive hemländer. Annars var det svårt med återkopplingen och den utvärderingsblankett han delade ut på slutet fylldes inte i av så många. ”Det var otillfredsställande, jag kände mig inte nöjd”.

Den andra delen av Stigs medverkan i projektet var att han vid några tillfällen satt på biblioteket vid Karlaplan i Stockholm för att svara på allmänhetens frågor. Aktiviteten var tänkt som stöd för människor som var intresserade, men okunniga om datorer. Men de som kom var inga nybörjare, de var ganska krävande och ville ha råd om vilka virusprogram de skulle köpa och andra mer avancerade saker. ”Det var väl inte riktigt det som var meningen”, kommenterar Stig och jämför med de gånger han har haft liknande uppdrag för Seniornet och då varit på biblioteken i Skärholmen och Högdalen. Då kom en massa människor som bara var nyfikna och inte kunde något. Stig är lite missnöjd med att målgruppen inte alls nåddes på Karlaplan. ”Fast inte så konstigt kanske med tanke på vilka socialgrupper som bor på Östermalm respektive söderförorterna”

E-demokrati är att alla ska ha möjlighet att ta del av samhällsinformationen och alla praktiska tjänster som erbjuds på internet. Stig är mycket bestämd på den punkten och tycker det är snudd på oförskämt när man i radio och tv i tid och otid hänvisar till hemsidor på internet, fastän de vet att minst tjugo procent av människorna inte kan eller har tillgång till datorer.

forts. -->

För att krympa den digitala klyftan borde samhället satsa på uppsökande verksamhet anser Stig. ”Jag har tänkt ibland att man borde sitta vid Svensk Kassaservice och tala om för folk som kommer dit med sina räkningar hur det ska göra för att slippa betala en massa extra för varje räkning”. I samma ögonblick kommer han på att Svensk Kassaservice nog är nästan nerlagt, och hur ska då de som brukar betala sina räkningar över disk bära sig åt?

FOTO och TEXT: Marie Sälmark

Dansare och dokumentärfilmare på datakurs

Birgit Lundin är pensionerad kulturarbetare och har arbetat som dansare och danslärare i Paris, dokumentärfilmad i många länder och varit fritidsledare i Stockholm. Det är endast ett litet axplock från hennes innehållsrika och fascinerande yrkesliv. Men datorer har hon aldrig använt vare sig privat eller i jobbet. ”Nej, nej”, Birgit slår ifrån sig mycket bestämt: ”jag ville inte, jag tyckte det verkade tråkigt och på samma gång skrämmande. Och så var jag nog lite för bekväm”.

Att hon kom med i datacirkeln för nybörjare i Arbetarnas Bildningsförbunds och Studieförbundet Vuxenskolans e-demokratiprojekt är snudd på osannolikt. Birgit är aktiv i IFFI, Internationell förening för invandrarkvinnor i Stockholm. Hon är vice ordförande och cirkelledare i bland annat svenska. Studieförbundet Vuxenskolan stödjer IFFI och när e-demokratiprojektet sattes igång fick föreningens medlemmar och personal möjlighet att vara med.

Birgit beskriver sig själv som en fullständig nybörjare som inte ens visste hur hon skulle sätta på datorn. ”Jag hade ett sådant motstånd, det verkade så komplicerat, jag är lite gammalmodig, tycker om handskrivna brev och att prata i telefon”. Men hon ville verkligen lära sig mejla och söka information på internet. Om resor till exempel, för Birgit är en rörlig person på alla plan – fysiskt, intellektuellt och geografiskt.

”Jag hade en gammal dator som jag hade fått av min son, men den använde jag aldrig. Den är bortkastad och nu önskar jag mig en liten bärbar”. Kursen var lätt att ta till sig och hon berättar entusiastiskt om datakursens cirkelledare som ingöt mod och självförtroende i Birgit och de övriga cirkeldeltagarna. ”Han fick oss att upptäcka möjligheterna och inte bara se svårigheterna”.

Hon erkänner utan omsvep att hon har varit lite teknikfientlig. Hon tycker det är skrämmande med människor som blir datorberoende. Hon vill fokusera på mänskliga direktkontakter och att ha sitt sociala liv via datorn skulle för hennes del kännas negativt. Men det är klart att hon förstår att datorn är ett praktiskt arbetsredskap. Numer är hon tacksam över att hon fick chansen att lära sig både att mejla och att söka information på internet. ”Jag inser att jag vill och bör lära mig mer, jag skulle anmäla mig omedelbart om det blir en fortsättningskurs”.

Hon är nöjd och berättar om många i hennes bekantskapskrets – artister, skådespelare, kulturfolk - som kämpar för att lära sig använda datorn.

Birgit säger att hon behöver repetera sina nyvunna datakunskaper. Efter att ha varit på resande fot under stora delar av sommaren har hon inte kontrollerat sin hotmail på några månader. Men det är ingen risk att brevlådan är full för Birgit har bara givit sin mejladress till en väninna och till sin son. ”Jag har mejlat min son, och han blev mycket imponerad och överraskad”.

TEXT: Marie Sälmark

Lättare lära sig datorn än spela blockflöjt

Tony Magnusson är verksamhetsledare på Arbetarnas Bildningsförbund i Kalmar och har medverkat som cirkelledare i projektet ”Digital delaktighet i Kalmar län”. De flesta utbildningarna i projektet var för cirkelledarna men några riktades mot ABF:s medlemsorganisationer. Deltagarna i Tonys cirklar kom från PRO, handikapprörelsen och invandrargrupper. ”Den som inte kan ny teknik känner sig handikappad och man känner sig dum”, säger Tony som har lätt att förstå datanybörjarnas känslor.

Hans egen arbetsmetod för att vinna över de tveksamma går ut på att visa trolleriet i datorn. En bild eller en text som snabbt med några lätta tangentryckningar förändras, webben som bjuder på underhållning och förenklar vardagen med internetbank, biljettbokning och informationsökning. ”Det får inte vara som när man skulle lära sig spela blockflöjt, först skulle man lära sig noter och sen tog det evigheter innan det lät något överhuvudtaget”. Nej resultaten måste komma snabbt i datacirkeln.

Det händer ofta att deltagare som inte har någon dator hemma när cirkeln börjar så småningom kommer med ett reklamblad och vill ha hjälp med att välja vad man ska köpa. ”Det är en härlig känsla att kunna hjälpa dem som känner sig hopplöst dumma och okunniga till att bli delaktiga och så intresserade att de vill köpa en egen dator”.

Nyligen avslutade Tony en datacirkel i Borgholm med sex nöjda deltagare som i sin tur resulterade i en ny cirkel med arton deltagare. De som numer kommer till datacirkelarna är ofta de som står helt utanför den digitala världen. För ett antal år sedan var det människor som skaffat hemdator genom jobbet och ville lära sig mer.

Projektets enkät visade att alla cirkelledare inte var så datakunniga eller intresserade som studieförbunden kanske hade önskat. ”Vi måste känna en vilja att lära oss det nya och att vara en spjutspets”. Tony berättar att under projektet har ABF:s cirkelledare drillats i datakunskap och att alla studiecirklar numer ska ha tillgång till en dator. Så var det inte tidigare. ”Klart att studiecirkeln ska ut på internet och kolla. Det är en fantastisk möjlighet”, säger han.

FOTO och TEXT: Marie Sälmark

